

Mål C-686/19**Begäran om förhandsavgörande****Datum för ingivande:**

18 september 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Augstākā tiesa (Senāts) (Högsta domstolen, Lettland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

12 september 2019

Sökande i första instans och klagande i överklagandemålet:

SIA "Soho Group"

Motpart i målet om överklagande:

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (konsumentskyddsorgan)

[utelämnas]

Avdelningen för förvaltningsrättsliga mål.

Latvijas Republikas Senāts (Republiken Lettlands högsta domstol)**BESLUT**

Riga, den 12 september 2019

[Högsta] domstolen [utelämnas] [den hänskjutande domstolens sammansättning]

har genom skriftligt förfarande prövat det överklagande som ingetts av SIA "Soho Group" (nedan kallat Soho Group) mot Administratīvā apgabaltiesas (Regionala förvaltningsdomstolens) dom av den 4 december 2018 i det förvaltningsrättsliga mål som inleddes genom en talan om ogiltigförklaring som Soho Group väckte mot Patērētāju aizsardzības centrs (konsumentskyddsorgan) beslut av den 21 februari 2017 som antogs i ett förfarande om åsidosättande av konsumenternas kollektiva intressen [utelämnas].

Bakgrund till tvisten

De faktiska omständigheterna

[1] Konsumentskyddsorganet genomförde en kontroll av huruvida den information om de tjänster på distans som Soho Group tillhandahöll och som fanns på webbplatsen www.sohocredit.lv överensstämde med bestämmelserna om konsumenters rättigheter.

[2] Till följd av kontrollen konstaterade konsumentskyddsorganet att Soho Group tillhandahöll kreditavtal i vilka en av avtalsbestämmelserna, med rubriken ”Förlängning av lånets löptid”, hade följande lydelse:

”6.1. Låntagaren får förlänga lånets löptid.

6.2. Lånets löptid får förlängas om låntagaren betalar förlängningsavgiften, genom överföring till långivarens konto. Vid betalningen av förlängningsavgiften ska låntagaren ange avtalsnumret i betalningsordern och i skrift ange benämningen ”förlängning” (exempel: R.N. 308 förlängning). När långivaren har mottagit förlängningsavgiften ska denne meddela låntagaren förlängningen av lånets löptid, vilken anges i de särskilda bestämmelserna i avtalet eller i betalningsplanen, eller avslag på ansökan om förlängning, genom ett meddelande som ska skickas till det mobiltelefonnummer som låntagaren angav vid tidpunkten för registreringen av nämnda låntagare. Långivaren har rätt att avslå ansökan om förlängning. Långivaren har ingen skyldighet att motivera avslaget på ansökan om förlängning. För det fall låntagaren har fått ett avslag på ansökan om förlängning som meddelats av långivaren, ska den sistnämnda använda det belopp som inbringats som avgift för förlängning av lånets löptid till en delbetalning av lånet, låneavgiften eller räntan, eller som betalning av dröjsmålsränta, om denna har beräknats i enlighet med bestämmelsen i avtalet. Om så är fallet ska låntagaren vara skyldig att den dag då lånet förfaller betala hela det utestående lånet och låneavgiften eller det belopp som anges i betalningskalendern.

6.3. När förlängningsavgiften har betalats ska betalningsfristen för lånet förlängas:

6.3.1. Om lånet tecknas med en återbetalningsfrist på upp till 30 (trettio) dagar, ska betalningsfristen för lånet förlängas från den sista betalningsdagen för lånet till det datum som anges enligt den förlängning som långivaren har föreslagit och som låntagaren har bekräftat.

6.3.2. Om lånet tecknas med en återbetalningsfrist på upp till 12 (tolv) månader, ska [i detta fall] betalningsfristen för lånet och den ränta som anges i betalningskalendern senareläggas med en kalendermånad”.

Avtalsbestämmelsen med rubriken ”Ränta, koncession och återbetalning av lånet” har följande lydelse:

”5.5. I utbyte mot tillhandahållande av lånet samt användning och förlängning av detta, ska låntagaren betala en ersättning till långivaren för användningen av lånet: ...

5.5.2. En avgift för förlängningen av lånet, vilken är avhängig lånets belopp och löptid, för det fall låntagaren önskar förlänga lånets betalningsfrist som fastställts i de särskilda bestämmelserna, i faktureringen eller i betalningskalendern.”

[3] Konsumentskyddsorganet fann vid kontrollen att Soho Group till konsumenterna tillhandahöll kreditavtal vars totala dagliga kostnad inte överensstämde med bestämmelsen i artikel 8.2³ i Patērētāju tiesību aizsardzības likums (konsumentskyddslagen) beträffande förlängning av kreditens löptid. Följaktligen [fann] konsumentskyddsorganet [att] kreditavtalets kostnader för SIA ”Soho Groups” konsumenter inte var proportionerliga och inte överensstämde med god marknadssed, enligt bestämmelsen i artikel 8.2² i konsumentskyddslagen. Då konsumentskyddsorganet ansåg att den totala kostnaden för krediten omfattade kostnaderna för förlängningen av krediten, eftersom bestämmelserna om förlängning av krediten ingick bland de bestämmelser och villkor i kreditavtalet som överenskommit mellan långivaren och låntagaren, ålade den Soho Group böter på 25 000 euro.

[4] Utan att förneka de faktiska omständigheterna, väckte Soho Group talan mot konsumentskyddsorganets beslut vid Administratīvā rajona tiesa (förvaltningsdomstolen i första instans) och gjorde gällande att detta organ hade gjort en oriktig tolkning av ovannämnda rättsliga bestämmelser.

[5] Administratīvā apgabaltiesa (Regionala förvaltningsdomstolen), vilken prövade överklagandet i andra instans, ogillade överklagandet genom dom av den 4 december 2018. I domskälen anförde denna domstol bland annat följande:

[5.1] Av bestämmelsen i artikel 1.9 i konsumentskyddslagen följer att den totala kostnaden för krediten ska omfatta alla kostnader som konsumenten ska betala i syfte att erhålla och använda krediten och som långivaren känner till, med undantag för notariekostnaderna. Den totala kostnaden ska exempelvis omfatta räntor för användning av krediten, betalning av avgifter, diverse administrativa kostnader, exempelvis för upprättande av låneavtalet, kontroll av kreditvärdighet, beviljande av krediten, bekräftelsebetalningar, kostnader för kreditförmedling som uppstått för konsumenten, etc.

[5.2] Begreppet ”kreditens sammanlagda kostnad” som används i ministerrådets dekret nr 1219 av den 25 oktober 2016, med rubriken ”Noteikumi par patērētāja kreditēšanu” (Bestämmelser om kredit till konsumenter), i dess punkt 6, avser beräkningen av den effektiva räntan på krediten liksom även understryks i rubriken på motsvarande kapitel i ministerrådets dekret, enligt en systematisk tolkning av de rättsliga

bestämmelserna och, exempelvis, punkt 8 i ovannämnda dekret, enligt vilken ”beräkningen [av motsvarande årlig ränta] ska genomföras genom det grundläggande antagandet att kreditavtalet är giltigt under den beviljade tidsperioden och att långivaren och konsumenten fullgör deras skyldigheter avseende de villkor och de tidsfrister som parterna har kommit överens om i kreditavtalet”. Beräkningen av den årliga räntan motsvarande krediten grundar sig emellertid på den tidsperiod under vilken långivaren och konsumenten anses ha fullgjort sina åtaganden avseende de tidsperioder och villkor som överenskommits mellan dem i kreditavtalet. Vid en tolkning av artikel 8.2³ i konsumentskyddslagen framgår att avgifterna för förlängning av krediten ska omfattas av gränserna för den totala kostnaden för krediten, eftersom dessa kostnader ingår i den totala kostnaden för krediten.

[5.3] Det är i målet ostridigt att Soho Group faktiskt ger möjlighet att förlänga den tid för återbetalning av krediten som fastställts i avtalet eller att skjuta upp betalningen för en tid. Långivaren har rätt att ålägga en skyldighet avseende användningen av krediten under den period med vilken anstånd har beviljats beträffande de återbetalningar som anges i avtalet. Rätten anser emellertid att denna skyldighet inte ska vara obegränsad eller oproportionerlig. Vidare framgår det av handlingarna att antalet förlängningar som gjorts för Soho Groups kunder under första halvan av år 2016 var stort och uppgick till flera tiotusentals euro. Av detta följer att låntagarnas solvens inte bedöms tillräckligt och att Soho Group räknar med förlängningar och har inrättat en hög avgift för dessa, att den inte ger konsumenterna någon valmöjlighet för det fall det inte skulle vara möjligt att återbetala lånet inom den utsatta fristen, vilken är relativt kort. Genom ändringarna i lagen avsågs denna situation kompenseras, för att skydda konsumenterna.

[5.4] Soho Groups påstående att betalningarna av avgiften för förlängning av krediten inte är kända för långivaren kan inte godtas. Betalningarna av avgiften är konkret fastställda och är kända för båda parter. Dessutom kan detta, med hänsyn till att hälften av krediterna förlängs, inte betraktas som ett undantag eller som ett sällsynt och oförutsägbart fall. När kreditavtalet ingås beaktas inte betalningen av avgiften för förlängning av fristen för återbetalning av krediten, eftersom denna avtalsbestämmelse, enligt avtalet, inte är obligatorisk och inte måste beviljas. Om avtalets löptid förlängs eller karensperioder beviljas, blir emellertid dessa kostnader – då de är knutna till användningen av krediten (betalningar för förlängning, betalningar för avgift för karensperioder för krediten, etc.) – kända och betraktas som kostnader för krediten, på vilka de begränsningar som anges i artikel 8.2³ i konsumentskyddslagen är tillämpliga.

[5.5] Det följer av artikel 8.2² i konsumentskyddslagen att kostnaderna för konsumentens kreditavtal ska vara proportionerliga inte bara före och under ingåendet av avtalet, utan också under hela giltighetsperioden för detta avtal. Enligt förarbetena till det lagförslag som låg till grund för denna lag,

är syftet med denna att skydda de ekonomiska intressena hos konsumenten i egenskap av den svagare avtalsparten, inbegripet konsumentens intresse av att inte dra på sig överdrivna skulder, garantera proportionaliteten av den totala kostnaden för krediten och uppmuntra bedömning av konsumentens kreditvärdighet.

Den totala kreditkostnaden ska vara proportionerlig och överensstämmande med god marknadssed, oberoende av huruvida krediten beviljas och huruvida dess löptid förlängs. Det framgår av handlingarna att det efter omfattande diskussioner inom sektorn och även inom parlamentet, beslutades att den mer omfattande definitionen av den totala kreditkostnaden skulle användas, i syfte att uppnå det i förarbetena till lagförslaget angivna målet, varför totalkostnaden för kredit begränsades. Begreppet totalkostnad för krediten överfördes avsiktligt till konsumentskyddslagen, för att detta begrepp inte bara skulle tillämpas på beräkningen av motsvarande årlig ränta, utan även på begränsningarna av totalkostnaden för krediten. Eftersom kostnaden för uppskjutandet av krediten fastställs vid den tidpunkt då låneavtalet träder ikraft, ska när konsumenten önskar förlänga det avtal som ingåtts även de begränsningar för totalkostnaden för krediten som fastställs i artikel 8.2³ i konsumentskyddslagen tillämpas på kostnaden för förlängningen av krediten, för att totalkostnaden för krediten ska anses vara känd vid den tidpunkt då förlängningen beviljas.

[6] Soho Group överklagade denna dom till högsta domstolen. Den gjorde i sitt överklagande gällande att betalningen för förlängning inte är obligatorisk för att erhålla lånet eller för att använda det. Förlängning av avtalet är ett av tre alternativ när lånet förfaller. De övriga två består i att återbetala lånet utan ytterligare betalningar eller att inte återbetala lånet, varvid dröjsmålsränta utgår. Kostnaderna för förlängningen kan således inte omfattas av den totala kostnaden för krediten, eftersom den eventuella förlängningen av krediten inte är känd vid ingåendet av avtalet, det vill säga vid den referenstidpunkt utifrån vilken totalkostnaden för krediten bestäms och motsvarande ränta beräknas.

Rättsliga grunder

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

[7] Skälen 20 och 43, samt artikel 3 g i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (nedan kallat direktiv 2008/48).

Lettisk rätt

[8] Konsumentskyddslagen (i den version som är tillämplig på avgörandet av målet, tillgänglig på <https://likumi.lv/doc.php?id=23309>) föreskrivs följande:

[7] Artikel 1. Termer som används i denna lag.

I denna lag används följande definitioner med de betydelser som här anges:

...

9) Konsumentens sammanlagda kreditkostnad: Alla kostnader, inbegripet ränta, avgifter, skatter och alla andra slags kostnader som konsumenten ska betala i samband med kreditavtalet och som är kända för långivaren (med undantag för notariekostnader). Kostnaden för kompletterande tjänster till kreditavtalet, särskilt försäkringspremier, omfattas även av begreppet sammanlagd kreditkostnad om ingåendet av avtalet avseende tjänsten är en förutsättning för att erhålla krediten eller för att erhålla den på de villkor som erbjuds.

...

Artikel 8. Konsumentkrediter

...

(2²) Kostnaderna för konsumentkrediter ska vara proportionerliga och överensstämna med god marknads sed. Den totala kreditkostnaden för konsumenten ska beräknas enligt de förfaranden som har fastställts i de rättsliga bestämmelser som reglerar konsumentkrediter.

(2³) Totalkostnader för konsumenter som överskrider 0,55 procent per dag av kreditbeloppet från den första till och med den sjunde dagen för användning av krediten, 0,25 procent per dag av kreditbeloppet från den åttonde till och med den fjortonde dagen av användning av krediten och 0,2 procent per dag av kreditbeloppet från den femtonde dagen för användning av krediten ska anses oförenliga med bestämmelsen i punkt 2.² i denna artikel. I avtal enligt vilka krediten ska återbetalas efter ett betalningsföreläggande eller där löptiden för användningen av krediten överskrider 30 dagar, ska en för konsumenten sammanlagd kreditkostnad för konsumenter som överskrider 0,25 procent per dag av kreditbeloppet inte anses vara ett krav som är förenligt med punkt 2.² i denna artikel. Begränsningarna av den totala kreditkostnaden för konsumenten är inte tillämpliga på de konsumentkreditavtal i vilka vid avtalets ingång en säkerhet ställts till kreditgivaren som garanti och enligt vilka konsumentens ansvar är begränsat till enbart den pantsatta egendomen...”

[9] Ministru kabineta noteikumi Nr. 1219 ”Noteikumi par patērētāja kredītesānu” (Ministerrådets dekret nr 1219 av den 25 oktober 2016 angående bestämmelser om konsumentkrediter (tillgänglig på <https://likumi.lv/ta/id/285975-noteikumi-par-pateretaja-kreditesanu>).

[7]2. Termer som används i detta dekret:

2.1. ”Sammanlagt belopp som ska betalas av konsumenten”: Det sammanlagda kreditbeloppet och konsumentens sammanlagda kreditkostnad”.

2.2. ”Effektiv ränta”: Konsumentens sammanlagda kreditkostnad, uttryckt i procent per år av den sammanlagda krediten, inklusive de kostnader som avses i artiklarna 5, 6 och 7 i detta dekret.

...

6. För att beräkna den effektiva räntan ska konsumentens totala kreditkostnad beräknas. Vid beräkningen av konsumentens totala kostnad ska följande betalningar inte beaktas:

6.1. De betalningar som konsumenten gör för att ha underlåtit att fullgöra eller på felaktigt sätt ha fullgjort en skyldighet för konsumenten som fastställts i kreditavtalet.

6.2. De betalningar som konsumenten gör för att förvärva en vara eller köpa en tjänst, exklusive inköpspriset, oberoende av huruvida transaktionen faktiskt genomförs eller köpet görs med kredit.

7. Kostnaderna för förvaltning av ett konto som registrerar både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande, kostnaderna för användning av ett betalningsmedel som tillåter både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande, samt andra kostnader i samband med betalningstransaktioner, ska omfattas av konsumentens totala kreditkostnad, utom i fall där öppnandet av kontot är fakultativt och kostnaderna för detta har angetts tydligt och separat i kreditavtalet eller ett annat avtal som ingåtts med konsumenten.

8. Beräkningen av den effektiva räntan ska göras utifrån det grundläggande antagandet att kreditavtalet är ikraft under den beviljade perioden och att långivaren och konsumenten uppfyller sina skyldigheter på de villkor och inom den frist som överenskommits i kreditavtalet.

9. I kreditavtal som tillåter ändringar i den effektiva räntan, i den integrerade krediträntan eller i andra kostnader som inkluderas i den effektiva räntan, men som inte kan kvantifieras vid den förväntade tidpunkten för beräkning av dess belopp, ska den effektiva räntan beräknas utifrån antagandet att krediträntan och andra kostnader förblir fastställda och tillämpas fram till utgången av kreditavtalets giltighet.[”]

Skälen till varför det föreligger tvivel beträffande tolkningen av unionsrätten

[10] Begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” infördes i konsumentskyddslagen i enlighet med bestämmelsen i artikel 3 g i direktiv 2008/48. Följaktligen ska bestämmelsen i konsumentskyddslagen tolkas enligt

innehållet i motsvarande unionsrättslig bestämmelse. I det aktuella fallet bör det klarläggas huruvida den sammanlagda kreditkostnaden omfattar kostnaderna för förlängning av krediten, eftersom bestämmelserna om förlängning av krediten ingår bland avtalsbestämmelserna och avtalsvillkoren i det låneavtal som ingåtts mellan långgivaren och låntagaren. Följaktligen gäller frågan tolkningen av bestämmelserna i direktiv 2008/48, avseende vilka den hänskjutande domstolen, av de skäl som angetts ovan, hyser vissa tvivel.

[11] Det följer av bedömningen i praxis från Europeiska unionens domstol (nedan kallad EU-domstolen) att definitionen av begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” i artikel 3 g i direktiv 2008/48 är särskilt omfattande, för att uppfylla direktivets mål att tillförsäkra konsumenterna en hög nivå av skydd, och att de bestämmelser i låneavtalet som inskränker detta begrepp är oförenliga med unionslagstiftningen. På området konsumentkrediter föreskriver direktiv 2008/48 en fullständig och tvingande harmonisering av vissa betydande områden inom konsumentkreditlagstiftningen för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i Europeiska unionen ett högt och likvärdigt skydd som tillvaratar deras intressen och för att underlätta införandet av en välfungerande inre marknad för konsumentkrediter (EU-domstolens dom av den 8 december 2016, Verein für Konsumenteninformation, C-127/15, EU:C:2016:934, punkterna 27 och 35). I ovannämnda mål ansåg generaladvokaten att definitionen i artikel 3 g av ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” är tillräckligt omfattande för att inkludera indrivningskostnader som uppkommer när en låntagare har gjort sig skyldig till betalningsförsummelse enligt ursprungsavtalet, oavsett om kostnaderna tas ut av långgivaren själv eller ett inkassoföretag som handlar på långgivarens uppdrag (generaladvokaten Sharpstons förslag till avgörande av den 21 juli 2016, Verein für Konsumenteninformation, C-127/15, EU:C:2016:584, punkt 41).

[12] Samtidigt anser EU-domstolen att långgivaren får föreskriva andra typer av avgifter som inte omfattas av direktiv 2008/48. I linje med detta förfogar medlemsstaterna över ett utrymme för skönmässig bedömning för att reglera dessa typer av avgifter (se EU-domstolens dom av den 12 juli 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punkterna 65–67). Detta tillåter att anta att även begreppet ”konsumentens sammanlagda kostnad” i artikel 3 g i direktiv 2008/48 får tolkas på olika sätt av de nationella domstolarna.

[13] I riktlinjerna för tillämpningen av direktiv 2008/48, påtalade kommissionen att konsumentens sammanlagda kreditkostnad omfattade alla de kostnader som konsumenten var skyldig att betala, för att kunna erhålla krediten eller använda den, som var kända för långgivaren eller som denne kunde fastställa. Dessa kostnader omfattade uppbörden av ränta, erläggande av avgifter som kan härledas från kreditavtalet (till skillnad från kostnader för varor och tjänster exempelvis), kostnader för kreditförmedling som åligger konsumenten, förvaltningskostnader (exempelvis för förberedelser för lånet eller för att undersöka och tillåta ingåendet av kreditavtal), kostnader för medlemskap och kostnader för upprättande av kontoutdrag eller postförsändelser. Konsumentens sammanlagda kreditkostnad

omfattar inte inaktivitetsräntor (*dormancy or inactivity fees*), i samband med utebliven användning av krediten. Dessa räntor ska emellertid meddelas inom ramen för den information som ska lämnas innan avtalet ingås enligt artikel 5.1 i och artikel 6.1 e samt avtalsinformationen enligt artikel 10.2 k. (*Commission staff working document: Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge, SWD(2012) 128, Brussels, 8.5.2012, p. 15*) [Kommissionens arbetsdokument för tillämpning av direktiv 2008/48/EG (Direktiv om konsumentkreditavtal) i samband med kostnader och effektiv årlig ränta].

[14] EU-domstolen uttalade sig även i dom av den 21 april 2016 om betydelsen av konsumentens sammanlagda kreditkostnad (i målet *Radlinger och Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283). Detta avgörande innehåller emellertid inte den normativa tolkning som krävs för att besvara förevarande fråga. Även i det av EU-domstolen prövade målet *Lexitor Sp.* (C-383/18), behandlades i generaladvokatens förslag till avgörande (EU:C:2019:451), vilket blev tillgängligt när domen meddelades, vissa aspekter av tillämpningen av begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad”.

[15] Mot bakgrund av EU-domstolens hittillsvarande praxis, anser den hänskjutande domstolen att en bedömning av de rättsliga bestämmelserna vid en första anblick visar att kostnaderna för förlängning av avtalet inte ska omfattas av ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad”. I förevarande mål framgår emellertid av några konkreta bestämmelser i det aktuella avtalet att långivaren ser förlängning av kreditavtalet som ett godtagbart alternativ i förhållande till bristande efterlevnad. Detta framgår inte endast av den detaljerade formuleringen av dessa avtalsbestämmelser och av Soho Groups överklagande, utan även av det stora antal avtal som förlängs i praktiken.

[16] Mot bakgrund av vad som ovan anförts hyser den hänskjutande domstolen tvivel angående tolkningen av artikel 3 g i direktiv 2008/48. Därför anser den hänskjutande domstolen att det är nödvändigt att ställa en tolkningsfråga till EU-domstolen. [*utelämnas*].

Beslut

Med stöd av artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, [*utelämnas*]

beslutar

den hänskjutande domstolen att hänskjuta följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

- 1) Är begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad”, som definieras i artikel 3 g i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, ett självständigt unionsrättsligt begrepp?

- 2) I en situation som den i målet aktuella, ska kostnaderna för förlängning av krediten anses omfattas av begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad”, som definieras i artikel 3 g i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, om bestämmelserna om förlängning av krediten ingår bland de avtalsbestämmelser och avtalsvillkor som har överenskommit mellan låntagaren och långivaren i kreditavtalet?

Målet förklaras vilande till dess att EU-domstolen meddelar sitt avgörande.

[*Utelämnas*] [personal, certifiering av kopian, underskrifter och datum]

ARBETS-DOKUMENT